ฯ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ

โลกนีติ

๑. ปณฺฑิตกโณฺฑ

๑. โลกนีตึ ปวกฺขามิ,
นานาสตฺถสมุทฺธฏํ;
มาคเธเนว สงฺเขปํ,
วนฺทิตฺวา รตนตฺตยํฯ

๒. นีติโลเก ปุริสสฺส สาโร,
มาตา ปิตา อาจริโยจ มิโตฺต;
ตสฺมา หิ นีตึ ปุริโส วิชญฺญา,
ญาณี มหา โหติ พหุสฺสุโตจฯ

๓. อลสสฺส กุโต สิปฺปํ,
อสิปฺปสฺส กุโต ธนํ;
อธนสฺส กุโต มิตฺตํ,
อมิตฺตสฺส กุโต สุขํ;
อสุขสฺส กุโต ปุญฺญํ,
อปุญฺญสฺส กุโต วรํฯ

๔. สิปฺปา สมํ ธนํ นตฺถิ,
สิปฺปํ โจรา นคณฺหเร;
อิธ โลเก สิปฺปํ มิตฺตํ,
ปรโลเก สุขาวหํฯ

๕. อปฺปกํ นาติมเญฺญยฺย,
จิเตฺต สุตํ นิธาปเย;
วมฺมิโกทกพินฺทูว,
จิเรน ปริปูรติฯ

๖. ขุโทฺทติ นาติมเญฺญยฺย,
วิชฺชํ วา สิปฺปเมว วา;
เอกมฺปิ ปริโยทาตํ,
ชีวิตกปฺปการณํฯ

๗. เสเล เสเล น มาณิกํ,
คเช คเช น มุตฺติกํ;
วเน วเน น จนฺทนํ,
ฐาเน ฐาเน น ปณฺฑิตํฯ

๘. ปณฺฑิโต สุตสมฺปนฺโน,
ยตฺถ อตฺถีติ เจ สุโต;
มหุสฺสาเหน ตํ ฐานํ,
คนฺตพฺพํว สุเตสินาฯ

๙. สิเน สิปฺปํ สิเน ธนํ,
สิเน ปพฺพตมารุหํ;
สิเน กามสฺส โกธสฺส,
อิเม ปญฺจ สิเน สิเนฯ

๑๐. สุติ สมฺมุติ สงฺขฺยาจ,
โยคา นีติ วิเสสกา;
คนฺธพฺพา คณิกา เจว,
ธนุ เพทา จ ปูรณาฯ

๑๑. ติกิจฺฉา อิติหาสา จ,
โชติ มายา จ ฉนฺทติ;
เกตุ มนฺตา จ สทฺทา จ,
สิปฺปาฎฺฐารสกา อิเมฯ

๑๒. อปฺโฎฺฐ ปณฺฑิโต เภรี,
ปชฺชุนฺโน เม โหติ ปุจฺฉิโต;
พาโล ปุโฎฺฐ อปฺโฎฺฐปิ,
พหุมฺปิ ภณเต สทาฯ

๑๓. โปตฺถเกสุ จ ยํ สิปฺปํ,
ปรหเตฺถสุ ยํ ธนํ;
ยถากิเจฺจ สมุปฺปเนฺน,
น ตํ สิปฺปํ น ตํ ธนํฯ

๑๔. ชลปฺปมาณํ กุมุทฺทนาลํ,
กุลปฺปมาณํ วินโย ปมาณํ;
พฺยตฺติปฺปมาณํ กถิตวากฺยํ,
ปถวิยา ปมาณํ ติณ มิลาตํฯ

๑๕. อปฺปสฺสุโต สุตํ อปฺปํ,
พหุํ มญฺญติ มานวา;
สินฺธูทกํ อปสฺสโนฺต,
กูเป โตยํว มณฺฑุโกฯ

๑๖. ปถมํ ปราชเย สิปฺปํ,
ทุติยํ ปราชเย ธนํ;
ตติยํ ปราชเย ธมฺมํ,
จตุตฺถํ กึ กริสฺสติฯ

๑๗. พฺยตฺต ปุตฺร กิมลโส,
อพฺยโตฺต ภารหารโก;
พฺยตฺตโก ปูชิโต โลเก,
พฺยตฺต ปุตฺร ทิเน ทิเนฯ

๑๘. มาตา เวรี ปิตา สตฺรุ,
เกน พาเล น สิกฺขิตา;
สภามเชฺฌ น โสภนฺติ,
หํสมเชฺฌ พโกยถาฯ

๑๙. กณฺฏกํ คิริ โก ติกฺขติ,
โก อญฺชนํ มิคกฺขิกํ;
อุปฺปถํ ปลฺลเล โก สุคนฺธํ,
กุล-ปุตฺต-รูโป โก ปวตฺตติ;
สามํ-ภาโวฯ

๒๐. น รสํ อโกตมฺพุลํ,
อธนสฺส, ลงฺกตมฺปิ;
อโลนกนฺตุ พฺยญฺชนํ,
พฺยากรณํ อสิปฺปสฺสฯ

๒๑. สุสฺสุสา สุตสมฺปโนฺน,
สุตาปญฺญาย ปวฑฺฒติ;
ปญฺญาย อตฺถํ ชานาติ,
ญาโต อโตฺถ สุขาวโหฯ

๒๒. โภชนํ เมถุนํ นิทฺทา,
โคเณ โปเสปิ วิชฺชติ;
วิชฺชา วิเสโส โปสสฺส,
ตํ หีโน โคสโม ภเวฯ

๒๓. นตฺถิ วิชฺชาสมํมิตฺตํ,
นจ พฺยาธิสโม ริปุ;
นจ อตฺตสมํ เปมํ,
นจ กมฺมสมํ พลํฯ

๒๔. หํโส มเชฺฌ น กากานํ,
สีโห คุนฺนํ น โสภเต;
คทฺรภมเชฺฌ ตุรโงฺค,
พาลมเชฺฌ จ ปณฺฑิโตฯ

๒๕. ยาวชีวมฺปิ เจ พาโล,
ปณฺฑิตํ ปยิรุปาสติ;
น โส ธมฺมํ วิชานาติ,

ทพฺพิ สูปรสํ ยถาฯ

๒๖. มุหุตฺตมปิ เจ วิญฺญู,
ปณฺฑิตํ ปยิรุปาสติ;
ขิปฺปํ ธมฺมํ วิชานาติ,
ชิวฺหา สูปรสํ ยถาฯ

๒๗. วินา สตฺถํ น คเจฺฉยฺย,
สูโร สงฺคามภูมิยํ;
ปณฺฑิตฺวาทฺธคู วาณิโช,
วิเทสคมโน ตถาฯ

๒๘. ธนนาสํ มโนตาปํ,
ฆเร ทุจฺจริตานิ จ;
วญฺจนญฺจ อวมานํ,
ปณฺฑิโต น ปกาสเยฯ

๒๙. ปตฺตานุรูปกํ วากฺยํ,
สภาวรูปกํ ปิยํ;
อตฺตานุรูปกํ โกธํ,
โย ชานาติ ส ปณฺฑิโตฯ

๓๐. อ-ธนสฺส รสํ ขาทา,
อ-พลสฺส หถา นรา;
อ-ปญฺญสฺส วากฺย-กถา,
อุมฺมตฺตก-สมา อิเมฯ

๓๑. อนวฺหายํ คมยโนฺต,
อ-ปุจฺฉา พหุ-ภาสโก;
อตฺต-คุณํ ปกาเสโนฺต,
ติ-วิธํ หีน-ลกฺขณํฯ

๓๒. อปฺป-รูโป พหุํ ภาโส,
อปฺป-ปโญฺญ ปกาสิโต;
อปฺป-ปูโร ฆโฏ โขเภ,
อปฺป-ขีรา คาวี จเถฯ

๓๓. มณฺฑูเกปิ อุเกฺร สีเห,
กากคฺคเห ปิเย ปิเย;
อ-ปณฺฑีปิ ปณฺฑี หุตฺวา,
ธีรา ปุเจฺฉ วเย วเยฯ

๓๔. มณฺฑูเกปิ อุเกฺร สีเห,
สูกเรปิ อุเห ทีเป;
พิฬาเร สทิเส พฺยเคฺฆ,

สพฺพ ธีเร สิปฺป-สเมฯ

๓๕. น ติฏฺติ ราชา ธนมฺหิ,
ปณฺฑิโตปิ สุ-ภาสิเต;
จกฺขุํปิ ปิย-ทสฺสเน,
ชเล สาคโร น ติฏฺติฯ

๓๖. รูป-โยพฺพน-สมฺปนฺนา,
วิสาล-กุล-สมฺภวา;
วิชฺชา-หีนา น โสภนฺติ,
นิคนฺธา อิว กิํสุกาฯ

๓๗. หีเน ปุโตฺต ราชามโจฺจ,
พาล-ปุโตฺต จ ปณฺฑิโต;
อ-ธนสฺส ธนํ พหุ,
ปุริสานํ น มญฺญถฯ

๓๘. โย สิปฺป-โลเภน,
พหุํ คณฺหาติ ตํ สิปฺปํ;
มูโคว สุปินํ ปสฺสํ,
กเถตุมฺปิ น อุสฺสเหฯ

๓๙. ภิเชฺชตุํ กุมฺภกาโร,
โสเภตุํ กุมฺภ ฆฏฺฏิ;
น ขิปิตุํ อปาเยสุ,
สิสฺสานํ วุฑฺฒิ-การณาฯ

๔๐. ตคฺครญฺจ ปลาเสน,
โย นโร อุปนยฺหติ;
ปตฺตาปิ สุรภิ วายนฺติ,
เอวํ ธีรูปเสวนาฯ

ปณฺฑิตกโณฺฑ นิฏฺฐิโตฯ

สุชนกโณฺฑ

๔๑. สพฺภิเรว สมาเสถ,
สพฺภิ กุเพฺพถ สนฺถวํ;
สตํ สทฺธมฺมมญฺญาย,
เสโยฺย โหติ น ปาปิโยฯ

๔๒. จช ทุชฺชน สํสคฺคํ,
ภช สาธุ สมาคมํ;
กร ปุญฺญมโหรตฺติํ,
สร นิจฺจมนิจฺจตํฯ

๔๓. ยถา อุทุมฺพรปกฺกา,
พหิรตฺตกเมวจ;
อโนฺต กิมีหิ สมฺปุณฺณา,
เอวํ ทุชฺชนหทฺทยาฯ

๔๔. ยถาปิ ปนสาปกฺกา,
พหิ กณฺฑกเมว จ;
อโนฺต อมตสมฺปนฺนา,
เอวํ สุชนหทยาฯ

๔๕. สุโกฺขปิ จนฺทนตรุ น ชหาติ คนฺธํ,
นาโค คโต นรมุเข น ชหาติ ลีฬํ;
ยนฺตาคโต มธุรสํ น ชหาติ อุจฺฉุ,
ทุโกฺขปิ ปณฺฑิตชโน น ชหาติ ธมฺมํฯ

๔๖. สีโห นาม ชิฆจฺฉาปิ,
ปณฺณาทีนิ น ขาทติ;
สีโห นาม กิโสจาปิ,
นาคมํสํ น ขาทติฯ

๔๗. กุล-ชาโต กุล-ปุโตฺต,
กุล-วํส-สุรกฺขโต;
อตฺตนา ทุกฺข-ปโตฺตปิ,
หีน-กมฺมํ น การเยฯ

๔๘. จนฺทนํ สีตลํ โลเก,
ตโต จนฺทํว สีตลํ;
จนฺท-จนฺทนสีตมฺหา,
สาธุ วากฺยํ สุภาสิตํฯ

๔๙. อุเทยฺย ภาณุ ปจฺฉิเม,
เมรุราชา นเมยฺยปิ;

สีตลา นรกคฺคิปิ,
ปพฺพตเคฺค จ อุปฺปลํฯ
วิกเส น วิปรีตํ,
สาธุวายฺยํ กุทาจนํฯ

๕๐. สุขา รุกฺขสฺส ฉายาว,
ตโต ญาติ มาตา ปิตุ;
ตโต อาจริโย รโญฺญ,
ตโต พุทฺธสฺสเนกธาฯ

๕๑. ภมรา ปุปฺผมิจฺฉนฺติ,
คุณมิจฺฉนฺติ สุชนา;
มกฺขิกา ปูติมิจฺฉนฺติ,
โทสมิจฺฉนฺติ ทุชฺชนาฯ

๕๒. มาตาหีนสฺส ทุพฺภาสา,
ปิตาหีนสฺส ทุกฺริยา;
อุโภ มาตา ปิตา หีนา,
ทุพฺภสาจ ทุกีริยาฯ

๕๓. มาตา เสฏฺฐสฺส สุภาสา,
ปิตา เสฏฺฐสฺส สุกฺริยา;
อุโภ มาตา ปิตา เสฏฺฐา,
สุภาสาจ สุกีริยาฯ

๕๔. สงฺคาเม สูร-มิจฺฉนฺติ,
มนฺตีสุ อกูตูหลํ;
ปิยญฺจ อนฺนปาเนสุ,
อเตฺถ ชาเต จ ปณฺฑิตํฯ

๕๕. สุนโข สุนขํ ทิสฺวา,
ทนฺตํ ทเสฺสติ หึสิตุํ;
ทุชฺชโน สุชนํ ทิสฺวา,
โรสยํ หึสมิจฺฉติฯ

๕๖. มา จ เวเคน กิจฺจานิ,
กโรสิ การาเปสิ วา;
สหสา การิตํ กมฺมํ,
มโนฺท ปจฺฉานุตปฺปติฯ

๕๗. โกธํ วิหิตฺวา น กทาจินโสเจ,
มกฺขปฺปหานํ อิสโย อวณฺณยุํ;
สเพฺพส ผารุส-วจํ ขเมถ,
เอตํ ขนฺตึ อุตฺตมมาหุ สโนฺตฯ

๕๘. ทุโกฺข นิวาโส สมฺพาเธ,
ฐาเน อสุจิสงฺกเต;
ตโต อริมฺหิ อปฺปิเย,
ตโตปิ อกตญฺญุนาฯ

๕๙. โอวาเทยฺยานุสาเสยฺย,
คาปกา จ นิวารเย;
สตญฺหิ โส ปิโย โหติ,
อสตํ โหติ อปฺปิโยฯ

๖๐. อุตฺตมตฺตนิวาเตน,
สูรํ เภเทน นิชฺชเย;
นีจํ อปฺปก ทาเนน,
วีริเยน สมํ ชเยฯ

๖๑. น วิสํ วิสมิจฺจาหุ,
ธนํ สงฺฆสฺส อุจฺจเต;
วิสํ เอกํว หนติ,
สพฺพํ สงฺฆสฺส สนฺตกํฯ

๖๒. ชวเน ภทฺรํ ชานนฺติ,
พลิทฺทญฺจ วาเหนา;
ทุเหน เธนุํ ชานนฺติ,
ภาสมาเนน ปณฺฑิตํฯ

๖๓. ธนมปฺปมฺปิ สาธูนํ,
กูเป วาริว นิสฺสโย;
พหุํ อปิ อสาธูนํ,
นจ วารีว อณฺณเวฯ

๖๔. นโชฺช ปิวนฺติ โน อาปํ,
รุกฺขา ขาทนฺติ โน ผลํ;
วสฺสนฺติ กฺวจิ โน เมฆา,
ปรตฺถาย สตํ ธนํฯ

๖๕. อปเตฺถยฺยํ น ปเตฺถยฺย,
อ จิเนฺตยฺยํ น จินฺตเย;
ธมฺมเมว สุจิเนฺตยฺย,
กาลํ โมฆํ น อจฺจเยฯ

๖๖. อจินฺติตมฺปิ ภวติ,
จินฺติตมฺปิ วินสฺสติ;
น หิ จินฺตามยา โภคา,
อิตฺถิยา ปุริสสฺสวาฯ

๖๗. อสนฺตสฺส ปิโย โหติ,
สเนฺต น กุรุเต ปิยํ;
อสตํ ธมฺมํ โรเจติ,
ตํ ปราภวโต มุขํฯ

สุชนกโณฺฑ นิฏฺฐิโตฯ

๔. พาลทุชฺชนกโณฺฑ

๖๘. อติปฺปิโย น กาตโพฺพ,
ขโล โกตูหลํ กโร;
สิรสา วหฺยมาโนปิ,
อฑฺฒปูโร ฆโฏ ยถาฯ

๖๙. สโปฺป ทุโฎฺฐ ขโล ทุโฎฺฐ,
สโปฺป ทุฎฺฐตโร ขโล;
มโนฺตสเธหิ โส สโปฺป,
ขโล เกนุปสมฺมติฯ

๗๐. โย พาโล มญฺญติ พาลฺยํ,
ปณฺฑิโต วาปิ เตน โส;
พาโลว ปณฺฑิตมานี,
โส เว พาโลติ วุจฺจติฯ

๗๑. มธุํว มญฺญตี พาโล,
ยาว ปาปํ น ปจฺจติ;
ยทาจ ปจฺจตี ปาปํ,
อถ ทุกฺขํ นิคจฺฉติฯ

๗๒. น สาธุ พลวา พาโล,
สหสา วินฺทเต ธนํ;
กายสฺส เภทา ทุปฺปโญฺญ,
นิรยํ โสปปชฺชติฯ

๗๓. ฆเร ทุโฎฺฐ จ มูสีโก จ,
วเน ทุโฎฺฐ จ วานโร;
สกุเณ จ ทุโฎฺฐ กาโก,
นเร ทุโฎฺฐจ พฺราหฺมโณฯ

๗๔. ทีฆา ชาครโต รตฺติ,
ทีฆํ สนฺตสฺส โยชนํ;
ทีโฆ พาลาน สํสาโร,
สทฺธมฺมํ อ-วิชานตํฯ

๗๕. ติล มตฺตํ ปเรสํว,
อปฺป โทสญฺจ ปสฺสติ;
นาฬิเกรมฺปิ สโทสํ,
ขล-ชาโต น ปสฺสติฯ

๗๖. นตฺตโทสํ ปเร ชญฺญา,
ชญฺญา โทสํ ปรสฺสตุ;

คุเยฺห กุโมฺม องฺคานิ,
ปร โทสญฺจ ลกฺขเยฯ

๗๗. ปณฺฑิตสฺส ปสํสาย,
ทโณฺฑ พาเลน ทียเต;
ปณฺฑิโต ปณฺฑิเตเนว,
วณฺณิโตว สุวณฺณิโตฯ

๗๘. ลุทฺธํ อเตฺถน คเณฺหยฺย,
ถทฺธํ อญฺชลิ กมฺมุนา;
ฉนฺทานุวตฺติยา มูฬฺหํ,
ยถาภูเตน ปณฺฑิตํฯ

พาลทุชฺชนกโณฺฑ นิฎฺฐิโตฯ

๔. มิตฺตกโณฺฑ

๗๙. หิตกาโร ปโร พนฺธุ,
พนฺธูปิ อหิโต ปโร;
อ หิโต เทหโช พฺยาธิ,
หิตํ อรญฺญโมสธํฯ

๘๐. ปโรเกฺข คุณ-หนฺตารํ,
ปจฺจเกฺข ปิยวาทินํ;
วเชฺชยฺย ตาทิสํ มิตฺตํ,
วิสกุเมฺภ ยถา มธุํฯ

๘๑. ธนหีเน จเช มิโตฺต,
ปุตฺตทารา สโหทรา;
ธนวนฺตํว เสวนฺติ,
ธนํ โลเก มหา สขาฯ

๘๒. ชาเนยฺย เปเสน ภจฺจํ,
พนฺธุํ วาปิ ภยาคเต;
อปฺปกาสุ ตถา มิตฺตํ,
ทารญฺจ วิภวกฺขเยฯ

๘๓. โส พนฺธุ โย หิเต ยุโตฺต,
ปิตโร โหนฺติ โปสโก;
ตํ มิตฺตํ ยตฺถ วิสฺสาโส,
สา ภริยา จ ยสฺส นิพฺพุติฯ

๘๔. น วิสฺสเส อ-วิสฺสตฺตํ,
มิตฺตญฺจาปิ น วิสฺสเส;
กทาจิ กุปิโต มิโต,
สพฺพํ โทสํ ปกาสเยฯ

๘๕. สกึ ทุฎฺฐญฺจ โย มิตฺตํ,
ปุน สนฺธิตุมิจฺฉติ;
โส มจฺจุํ อุปคณฺหาติ,
คพฺภมสฺสตรี ยถาฯ

๘๖. วเห อ-มิตฺตํ ขเนฺธน,
ยาว กาโล อนาคโต;
ตเมว อาคเต กาเล,
เสเล ภิเนฺท ฆฎํ อิวฯ

๘๗. อิณเสโส อคฺคิเสโส,
สตฺรุเสโส ตเถว จ;

ปุนปฺปุนํ วิวาฑฺฒนฺติ,
ตสฺมา เสสํ น การเยฯ

๘๘. ปทุมํว มุขํ ยสฺส,
วาจา จนฺทน สีตลา;
ตาทิสํ โนปเสเวยฺย,
หทเยตุ หลาหลํฯ

๘๙. น เสเว ผรุสํ สามิํ,
นจ เสเวยฺย มจฺฉริํ;
ตโต อปคฺคณฺหํ สามิํ,
เนว นิคฺคหิตํ ตโตฯ

๙๐. สิงฺคี ปญฺญาส หเตฺถน,
วเชฺช สเตน วาชินํ;
หตฺถิํ ทนฺติํ สหเสฺสน,
เทส จาเคน ทุชฺชนํฯ

๙๑. กุเทสญฺจ กุมิตฺตญฺจ,
กุกุลญฺจ กุพนฺธวํ;
กุทารญฺจ กุทาสญฺจ,
ทูรโต ปริวชฺชเยฯ

๙๒. โรคาตุเร จ ทุพฺภิเกฺข,
พฺยสเน สตฺตุ วิคฺคเห;
ราชทฺวาเร สุสาเน จ,
เย ติฏฺฐนฺติ สุมิตฺตกาฯ

๙๓. สีตวาโจ พหุมิโตฺต,
ผรุโส อปฺปมิตฺตโก;
อุปมํ เอตฺถ ญาตพฺพา,
จนฺท-สูริย-ราชูนํฯ

มิตฺตกโณฺฑ นิฏฺฐิโตฯ

๕. อิตฺถิกโณฺฑ

๙๔. โกกิลานํ สทฺทํ รูปํ,
นารีรูปํ ปติพฺพตา;
วิชฺชา รูปํ อ-รูปานํ,
ขมา รูปํ ตปสฺสินํฯ

๙๕. อิตฺถีนญฺจ ธนํ รูปํ,
ปุริสานํ วิชฺชา ธนํ;
ภิกฺขูนญฺจ ธนํ สีลํ,
ราชานญฺจ ธนํ พลํฯ

๙๖. ตปสฺสิโน กิสา โสภา,
ถูลา โสภา จตุปฺปทา;
ปุริสา วิชฺชวา โสภา,
อิตฺถี โสภาส สามิกาฯ

๙๗. ปญฺจ รตฺยา สุคนฺธพฺพา,
สตฺต รตฺยา ธนุคฺคหา;
เอก มาสา สุภริยา,
อฑฺฒ มาสา สิสฺสา มลาฯ

๙๘. หึ รมติ ปง,
หง รมติ โปกฯ
ถี รมติ ปุ,
ขุ รมติ ธํฯ

๙๙. ชิณฺณมนฺนํ ปสํเสยฺย,
ทารญฺจ คตโยพฺพนํ;
รณา ปุนาคตา สูรํ,
สสฺสญฺจ เคหมาคตํฯ

๑๐๐. ทฺวตฺติ-ปติกา นารี จ,
ภิกฺขุ ทฺวตฺติ-วิหาริโก;
ทฺวตฺติ-ปาส-มุโตฺต ปกฺขี,
กต-มายา พหูถรํฯ

๑๐๑. ทุชฺชนํ ปหาราทเม,
มิตฺตํ ทเม อ-ภาณิกา;
อิตฺถิญฺจ พฺยสนา ทเม,
ราคินํ อปฺป โภชนาฯ

๑๐๒. น รตฺติ วินา จนฺทิมา,
วีจึ วินา จ อณฺณโว;

หํสํ วินา โปกฺขรณี,
ปตึ กญฺญาจ โสภเตฯ

๑๐๓ปตินา ชนิโต โภโค,
อิตฺถิยาว สํโคปฺปิโต;
ปุริโสว หิ ปธาโน,
อิตฺถี สุตฺตํว สูจิยาฯ

๑๐๔สพฺพานที วงฺกนที,
สเพฺพ กฏฺฐมยา วนา;
สพฺพิตฺถิโย กเร ปาปํ,
ลภมาเน นิวาตเกฯ

๑๐๕วิวาทสีลึ อุสูยภาณินึ,
สมฺปสฺสตณฺหึ พหุปากภุตฺตินึ;
อคฺคนฺตภุตฺตึ ปรเคหวาสินึ,
นารึ จเช ปุตฺตสตมฺปิ ปูมาฯ

๑๐๖ภุเตฺตสุ มเณฺฑสุ ชนีว กนฺตินี,
คุเยฺหจ ฐาเน ภคินีว หิรินี;
กเมฺมสุ ปเตฺตสุ กโรติ ทาสีว,
ภเยสุ มนฺตี สยเนสุ รามเย;
รูปีสุ สิกฺขี กุปเนสุ ขนฺตินี,
สา นารี เสฏฺฐาติ วทนฺติ ปณฺฑิตา;
กายสฺส เภทาจ ทิเวภเวยฺย สาฯ

๑๐๗สามา มิคกฺขี ตนุมชฺฌคตฺตา,
สูรู สุเกสี สมทนฺตปนฺตี;
คมฺภีรนาภี ยุวตี สุสีลี,
หีเน กุเล ชาตาปิ วิวาหฺยาฯ

๑๐๘สรทํรตุ-กาลานํ,
ภริยานํ รูปวตี;
เชโฏฺฐ ปธานํ ปุตฺตานํ,
ทิสานํ อุตฺตราทิสาฯ

๑๐๙ยา อิเจฺฉ ปุริโส โหตุํ,
ชาติ ชาติ ปุนปฺปุนํ;
สามิกํ อปจาเยยฺย,
อินฺทํว ปาริจาริกาฯ

๑๑๐โย อิเจฺฉ ปุริโส โหตุํ,
ชาติ ชาติ ปุนปฺปุนํ;
ปรทานํ วิวเชฺชยฺย,

โธตปาโทว กทฺทมํฯ

๑๑๑. อติกฺกนฺต วโย โปโส,
อาเนติ ติมฺพรุตฺตนิํ;
ตสฺสา อิสฺสา อสทฺธาติ,
ตํ ปราภวโต มุขํฯ

อิตฺถิกโณฺฑ นิฏฺฐิโตฯ

๖. ราชกโณฺฑ

๑๑๒. เอกยามํ สเย ราชา,
ทฺวิยามเญฺญว ปณฺฑิโต;
ฆราวาโส ติยามํว,
จตุยามํ ตุ ยาจโกฯ

๑๑๓. ธนวา สุตวา ราชา,
นที เวโชฺช จิเมปญฺจ;
ยตฺถ เทเส น วิชฺชนฺติ,
น ตตฺถ ทิวสํ วเสฯ

๑๑๔. ยสฺมึ ปเทเส น มาโน,
น เปมํ นจ พนฺธวา;
นจ วิชฺชาคโม โกจิ,
น ตตฺถ ทิวสํ วเสฯ

๑๑๕. อปุตฺตกํ ฆรํ สุญฺญํ,
รฏฺฐํ สุญฺญํ อราชกํ;
อ สิปฺปสฺส มุขํ สุญฺญํ,
สพฺพ สุญฺญํ ทลิทฺทกาฯ

๑๑๖. ธนมิเจฺฉยฺย วาณิโชฺช,
วิชฺชมิเจฺฉ ภเชสุตํ;
ปุตฺตมิเจฺฉ ตรุณิตฺถึ,
ราชามจฺจํ วสํ คเมฯ

๑๑๗. นโฎฺฐยติ อสนฺตุโฎฺฐ,
สนฺตุโฎฺฐ จ มหีปติ;
ลชฺชา จ คณิกา นฏฺฐา,
นิลฺลชฺชา กุลธีติกาฯ

๑๑๘. ปกฺขีนํ พลมากาโส,
มจฺฉานมุทกํ พลํ;
ทุพฺพลสฺส พลํ ราชา,
กุมารานํ รุทํ พลํฯ

๑๑๙. ขมา ชาคริยุฏฺฐานํ,
สํวิภาโค ทยิกฺขณา;
นายกสฺส คุณา เอเต,
อิจฺฉิตพฺพา สตํ คุณาฯ

๑๒๐. สกึ วทนฺติ ราชาโน,
สกึ สมณพฺราหฺมณา;

สกึ สปฺปุริสา โลเก,
เอส ธมฺโม สนนฺตโนฯ

๑๒๑. อลโส คิหี กามโภคี น สาธุ,
อสญฺญโต ปพฺพชิโต น สาธุ;
ราชา อนิสมฺมการี น สาธุ,
ปณฺฑิโต โกธโน ตํปิ น สาธุฯ

๑๒๒. พหโว ยตฺถ เนตฺตาโร,
สเพฺพ ปณฺฑิตมานิโน;
สเพฺพ มหตฺตมิจฺฉนฺติ,
เตสํ กมฺมํ วินสฺสติฯ

๑๒๓. อายํ ขยํ สยํ ชญฺญา,
ราชา สยํ กตากตํ;
นิคฺคเห นิคฺคเหตพฺพํ,
ปคฺคเห ปคฺคหารหํฯ

๑๒๔. ปิฏฺฐิโตกฺกํ นิเสเวยฺย,
กุจฺฉินาว หุตาสนํ;
สามิกํ สพฺพภาเคน,
ปรโลกํ อโมหวาฯ

๑๒๕. อคฺคิ อาโป อิตฺถิมูโฬฺห,
สโปฺป ราช-กุลานิจ;
อปยเนฺตน คนฺตพฺพา,
อเจฺจก-ปาณหารกาฯ

๑๒๖. ปทุฏฺฐ-ภริย-สํวาโส,
ปทุฏฺฐ จิตฺต ทาสโก;
ส-สเปฺป จ ฆเร วาโส,
มจฺจุ เอว น สํสโยฯ

๑๒๗. มเฬฺห สิโสฺส ปเทเสน,
กุนารี ภรเณน จ;
อสตา สมฺปโยเคน,
ปณฺฑิโตปฺปวสีทติฯ

๑๒๘. มาตา ปุตฺตกรํ ปาปํ,
สิสฺสปาปํ คุรุกตา;
ราชา รฏฺฐกรํ ปาปํ,
ราชปาปํ ปุโรหิโตฯ

๑๒๙. อโกเธน ชิเน โกธํ,
อสาธุํ สาธุนา ชิเน;

ชิเน มจฺฉริํ ทาเนน,
สเจฺจนาลีกวาทินํ;

๑๓๐ อทนฺตํ ทมนํ ทานํ,
ทานํ สพฺพตฺถ สาธกํ;
ทาเนน ปิย วาจาย,
อุนฺนมนฺติ นมนฺติ จ;

๑๓๑ ทานํ สิเนหเภสชฺชํ,
มเจฺฉรํ โทสโนสธํ;
ทานํ ยสสฺสี เภสชฺชํ,
มเจฺฉรํ กปโณสธํฯ

๑๓๒ พหูนมปฺปสารานํ,
สามคฺคิยา ชยํ ชเย;
ติเณหิ วตฺตเต โยตฺตํ,
เตน นาโคปิ พชฺฌเตฯ

๑๓๓ สหาโย อสมโตฺถปิ,
เตชสา กึกริสฺสติ;
นิวาเต ชลิโต อคฺคิ,
สยเม วูปสมฺปติฯ

๑๓๔ น รญฺญา สมกํ ภุเญฺช,
กามโภคํ กุทาจนํ;
อากปฺปํ รส ภุตฺติํวา,
มาลา คนฺธ วิเลปนํ;
วตฺถํ สพฺพอลงฺการํ,
น รญฺญา สทิสํ กเรฯ

๑๓๕ น เม ราชา สขา โหติ,
น ราชา โหติ เมถุโน;
เอโส สามิโก มยฺหนฺติ,
จิเตฺต นิฏฺฐํ สุถาปเยฯ

๑๓๖ นาติทูเร ภเช รโญฺญ,
นาจฺจาสโนฺนปวาตเก;
อุชุเก นาตินิเนฺน จ,
น ภเช อุจฺจมาสเนฯ
ฉโทเส วเชฺช เสวโก,
ติเฎฺฐ อคฺคิํว สํยโตฯ

๑๓๗ คุณี สพฺพญฺญุ ตุโลฺยปิ,
นโสภติ อนิสฺสโย;

อนคฺฆโมปิ มณิเสโฏฐ,
เหมํ นิสฺสาย โสภติฯ

ราชกโณฺฑ นิฏฺฐิโตฯ

๗. ปกิณฺณกกโณฺฑ

๑๓๘. อิตฺถิมิเสฺส กุโตสีลํ,
มํส ภเกฺข กุโตทยา;
สุรา ปาเน กุโตสจฺจํ,
มหาโลเภ กุโตหิรี;
มหาตเนฺท กุโตสิปฺปํ,
มหา โกเธ กุโตธนํฯ

๑๓๙. สุรา โยโค วิกาโล จ,
สมชฺช จรณาลสํ;
ขิฑฺฑาธุโตฺต ปาปมิโตฺต,
โภคนาสมุขา อิเมฯ

๑๔๐. ทิวา นาทิกฺขา วตฺตพฺพํ,
รโตฺต นาวจเนน จ;
สญฺจเรยฺย ภยา ภีโต,
วเน วนจรี ยถาฯ

๑๔๑. ชีวนฺตาปิ มตาปญฺจ,
พฺยาเสน ปริกิตฺติตา;
ทุกฺขิโต พฺยาธิโตมูโฬฺห,
อิณวา นิตฺยเสวโกฯ

๑๔๒. อนาคตํ ภยํ ทิสฺวา,
ทูรโต ปริวชฺชเย;
อาคตญฺจ ภยํ ทิสฺวา,
อ ภีโต โหติ ปณฺฑิโตฯ

๑๔๓. นิทฺทาลุโก ปมโตฺตจ,
สุขโตฺต โรควาลโส;
มหิโจฺฉ กมฺมาราโมจ,
สเตฺต เต สตฺถวชฺชิตาฯ

๑๔๔. ทุคฺคตํ คจฺฉ เห ลาภ,
ลาภี ลาเภน ปูรติ;
ถเล ปวสฺส ปชฺชุนฺน,
สินฺธุ อาเปน ปูรติ;
นตฺถิทํ กมฺมปฺปธานกํฯ

๑๔๕. น หิ โกจิ กเต กิเจฺจ,
กตฺตารํ สมุเปกฺขเต;
ตสฺมา สพฺพานิ กิจฺจานิ,
สาว เสเสน การเยฯ

๑๔๖ ตูลํ สลฺลหุกํ โลเก,
ตโต จาปลฺล-ชาติโก;
ตโต วุฑฺฒ มโนวาโท,
ปมโตฺต พุทฺธสาสเนฯ

๑๔๗ ปาสาณฉตฺตํ ครุกํ,
ตโต เทวานจิกฺขณํ;
ตโต วุฑฺฒานโมวาโท,
ตโต พุทฺธสฺส สาสนํฯ

๑๔๘ ภายสฺส ทกฺขิณ หโตฺถ,
โทโส เอตฺถ กนิฏฺฐโก;
กณฺณ ฆานาน-มกฺขีนํ,
วาโม ตุ ปาท-ปาสโกฯ

๑๔๙ ตมฺพูลสฺส มชฺฌ ปเตฺต,
กุเวโร รกฺขตี สทา;
มูลมฺหิ รกฺขติ ยโกฺข,
อคฺคมฺหิ กาลกณฺณิกา;
ตานิ ภุเญฺชยฺย ฉินฺทิตฺวา,
สิรี เอวํ ปวฑฺฒติฯ

๑๕๐ สมฺปุณฺณรโกฺข พฺรหฺมาว,
อจฺจุรโกฺข จ พิสฺสโณ;
ตสฺมา หิ เต ปูชยนฺตุ,
สทา มาเนนฺติ ตํ นรํฯ

๑๕๑ โคณา หิ สพฺพคิหีนํ,
โปสกา โภคทายกา;
ตสฺมา หิ มาตา ปิตูว,
มานเย สกฺกเรยฺย จฯ

๑๕๒ เยจ ขาทนฺติ โคมํสํ,
มาตุ มํสํว ขาทเร;
มเตสุ เตสุ คิชฺฌานํ,
ทเท โสเต จ วาหเยฯ

๑๕๓ ครุสิโทฺธ สิปฺปารโมฺภ,
รวิ โสกฺรา จ มชฺฌิโม;
น สิโปฺป พุทฺธจนฺทโร,
โสรี องฺคาจ มรณํฯ

๑๕๔ อฏฺฐมิยํ ครุํ หนฺติ,
สิสฺสํ หนฺติ จตุทฺทสึ;

สิปฺปํ หนฺติ ทส สิปฺปํ,
มาตาปิตา จ ปุณฺณมิํฯ

๑๕๕. นาฬิกํ สตฺต นภุเณฺช,
น ลาพุํ นวมํ ตถา;
ทฺวาทส ปฺรินฺนํตฺริมินํ,
ภุเณฺช สิปฺปํ วินสฺสติฯ

๑๕๖. เอกํ จเช กุลอตฺถํ,
คามสฺสตฺถํ กุวํ จเช;
คาม จเช ชนปทตฺถํ,
อตฺตตฺถํ ปถวิํ จเชฯ

๑๕๗. เทสํ โอสฺสชฺช คจฺฉนฺติ,
สีโห สปฺปุริโส คโช;
ตเตฺถว นิธนํ ยนฺติ,
กาโก กาปุริโส มิโคฯ

๑๕๘. ยมฺหิ ปเทเส น มาโน,
น เปมํ น จ พนฺธวา;
น จ วิชฺชาคาโห โกจิ,
น ตตฺถ วสนํ กเรฯ

๑๕๙. จรเตฺยเกน ปาเทน,
ติฏฺฐเตฺยเกน ปณฺฑิโต;
อ นิสมฺม ปรํ ฐานํ,
น ปุพฺพมาลยํ ชเหฯ

๑๖๐. ธน ธญฺญ ปโยเคสุ,
ตถา วิชฺชาคเมสุ จ;
ทูเตสุ อปจาเรสุ,
จชฺชา ลชฺชา ตทา ภเวฯ

๑๖๑. ทฺวิ คุโณ ถีนมาหาโร,
พุทฺธิจาปิ จตุคฺคุโณ;
ฉคฺคุโณ โหติ วายาโม,
กาโมตฺวฏฺฐ-คุโณ ภเวฯ

๑๖๒. ปเพฺพ ปเพฺพ กเมนุจฺฉุ,
วิเสสรสวาคฺคโต;
ตถา สุเมตฺติโก สาธุ,
วิปรีโตว ทุชฺชโนฯ

๑๖๓. กสฺสโก วาณิโช มโจฺจ,
สมโณ สุต สีลวา;

เตสุ วิปุล ชาเตสุ,
รฏฺฐมฺปิ วิปุลํ สิยาฯ

๑๖๔ อสชฺฌาย มลา มนฺตา,
อนุฏฺฐาน มลา ฆรา;
มลํ วณฺณสฺส โกสชฺชํ,
ปมาโท รกฺขโต มลํฯ

๑๖๕ หีนานํ คจฺฉเต วิตฺตํ,
วีรานํ สนฺตกตฺตนํ;
วทนฺติ จ หีนา ชนา,
ปุพฺพ-กมฺมปฺปธานกาฯ

๑๖๖ น วทนฺติ เจวํธีรา,
วายมิํสุ สพฺพกเมฺม;
น เจ สิชฺฌติ ตํ กมฺมํ,
อ-ผลํ เอว โก โทโสฯ

๑๖๗ นีจํ กุลํ นิปฺปญฺญํ วา,
นิรูปํ นิพลํ สมํ;
อิมํ กาลํ ฉุตฺตกาลํ,
ธนเมว วิเสสกํฯ

ปกิณฺณกกโณฺฑ นิฏฺฐิโตฯ

ปณฺฑิโต สุชโน กโณฺฑ,
ทุชฺชโน มิตฺต-อิตฺถิ จ;
ราชา ปกิณฺณโก จาติ,
สตฺต-กณฺฑ-วิภูสิตํฯ

วิสุทฺธา จาร-เถเรน,
วิสุทฺธาราม-วาสินา;
สพฺพ-กุลานมตฺถาย,
วิโสธิตํ ปถกฺขเยฯ